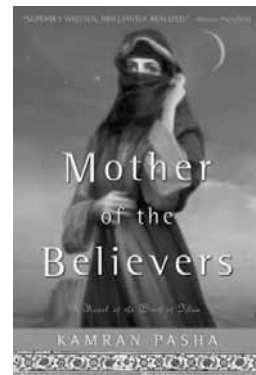

سایه شمشیرها

رمان تاریخی از کامران پاشا

• میرهادی حسینی

- Shadow of the Swords: An Epic Novel of the Crusades
- Publisher: Washington Square Press; Original edition (June 22, 2010)
- Language: English
- ISBN-10: 1416579958; ISBN-13: 978-1416579953
- Product Dimensions: 9 x 6 x 1.2 inches
- ****
- A NoMother of the Believers, A Novel of the Birth of Islam
- Paperback: 560 pages
- Publisher: Washington Square Press; Original edition (April 14, 2009)
- Language: English
- ISBN-10: 1416579915; ISBN-13: 978-1416579915

مقدمه

کامران پاشا، دارای دکترای حقوق از دانشکده حقوق دانشگاه کرنل (Cornell University)، و یک مسلمان پاکستانی الاصل مقیم نیویورک است که بخش زیادی از وقت خود را صرف روزنامه‌نگاری و فیلمنامه‌نویسی کرده تا جایی که وی را یک نویسنده هالیوودی می‌دانند.

http://en.wikipedia.org/wiki/Kamran_Pasha

کم‌لطفی به ترجمه‌ی رمان‌های تاریخی در سال‌های اخیر در ایران، موجب شده که به ترجمه فارسی و انتشار این کتاب‌ها در ایران، در آینده‌ی نزدیک امید زیادی نداشته باشیم، بنابراین در این نوشتار به معرفی و نقد دو رمان تاریخی می‌پردازیم. برای آشنایی با این شخصیت می‌توان به وب‌سایت

اختصاصی وی مراجعه کرد: <http://www.kamranpasha.com>

کامران پاشا در سال‌های اخیر نیز اقدام به تدوین فیلم حماسی با عنوان «سفرنامه ابن بطوطه» (The Voyage Of Ibn Battuta) کرده که در آن ماجرای سفر ابن بطوطه را به چین در قرن ۱۴ میلادی، ترسیم می‌کند. این طرح توسط دولت مراکش حمایت مالی شده و توسط یک کمپانی فرانسوی عرضه شده است.

دو رمانی که در این نوشتار بیشتر به معرفی اولی می‌پردازیم، عبارتند از: سایه شمشیرها و مادر مؤمنان

«سایه‌ی شمشیرها»، رمانی حماسی به زبان انگلیسی است که به جنگ‌های صلیبی مربوط می‌شود. کامران پاشا، نویسنده این رمان، ظاهراً نام رمان خود را از روایتی از پیامبر اسلام (ص) گرفته که می‌فرماید: «الجنة تحت الظلال السیوف؛ بهشت زیر سایه شمشیرهاست.»

این رمان تاریخی و آکنده از عشق و جنگ، به حوادث نبردهای صلاح‌الدین ایوبی با ریچارد شیردل در جریان جنگ‌های صلیبی می‌پردازد. مؤلف، نزاع این دو قهرمان جنگی را تقابل دو اندیشه‌ی اسلام و مسیحیت دانسته و با اشاره به ویژگی‌های شخصیتی هر دو، شیوه‌های جنگی‌شان را هم در قالب رمان تاریخی ترسیم می‌کند.

گرچه این نویسنده با تألیف رمان تاریخی دیگری به نام «مادر مؤمنان» (Mother of the Believers) جریان تولد اسلام را از منظر عایشه به تصویر کشیده و مشهور شده است، تا جایی که نبرد خونین در سومین جنگ صلیبی در رمان «مادر مؤمنان» هم منعکس شده، اما رمان «سایه‌ی شمشیرها» در میان رمان‌های تاریخی به زبان انگلیسی، توانسته نام مؤلف

مؤلف با ترسیم قدرت کاریزماتیک صلاح‌الدین ایوبی توانسته است، نظر خوانندگان خود را به صلابت جنگجویان اسلامی، در قرون میانی اسلامی، جلب کند

سایه شمشیرها

صلیبی را در جنگ حطین تارومار کند، سومین گروه صلیبیان به رهبری فلیپ دوم شاه فرانسه و ریچارد شیردل شاه انگلستان، در مقابل صلاح الدین ایوبی قرار گرفته و جلوی پیشروی او را می‌گیرند.

هنگامیکه پادشاه هنری (پدر ریچارد) درگذشت و تخت سلطنت را به دومین فرزندش (جان) سپرد، ریچارد، که خود را مستحق آن می‌دانست، بر آن شد تا با زور و قدرت تاج و تخت سلطنت را تصاحب کند. وی با چنین انگیزه‌های برای آزادی بیت‌المقدس به جنگ و رویارویی با صلاح‌الدین رفت.

این رویارویی انگیزه مؤلف این رمان تاریخی است که در آن به مبارزات دو قهرمان بزرگ سومین جنگ صلیبی می‌پردازد. گرچه صلیبیان در این جنگ ناکام مانده و از دست‌یابی به بیت‌المقدس دور ماندند، اما اتفاقات و مصالحه سپاه صلیبی با مسلمانان و به دست آمدن نوعی موفقیت برای مسیحیان و ریچارد، توانست وجهه‌ی سپاه شکست‌خورده‌ی صلیبی را تا حدودی (و البته نه زیاد) ترمیم کند. این حوادث چهره‌ی ریچارد را برای رمان‌نویسان تاریخی مسیحی نیز بزرگ کرد. گرچه ریچارد شیردل در راه بازگشت به انگلستان به‌وسیله دوک لئوپولد، فرمانروای اتریش، دستگیر و زندانی می‌شود. لئوپولد هم در ازای آزادی او باج هنگفتی طلب می‌کند. سرانجام این پادشاه ولخرج و ماجراجو در جریان محاصره قلعه‌ای در فرانسه، در اثر اصابت تیری زهرآلود کشته شد. افسانه‌ی رابین‌هود و راهزنان جنگل شروود نیز در زمان یکی از سفرهای ریچارد اتفاق می‌افتد که حکومت در اختیار برادر ریچارد یعنی جان ملقب به بی‌زمین (کلند) بوده است.

کامران پادشاه رمان تاریخی خود را با پیوند زدن داستان عاشقانه‌ای به میدان جنگ به اوج می‌رساند. بدین گونه که صلاح‌الدین ایوبی در بحبوحه‌ی جنگ، با دل بستن به دختری یهودی بنام میریام (Miriam)، عشق دست‌نایافتنی خود را می‌یابد. اما هنگامی که میریام توسط ریچارد به اسارت گرفته شد، این دو جنگاور (ریچارد و صلاح‌الدین) می‌بایستی برای تصاحب این دختر، با یکدیگر روبه‌رو شوند. بنابراین نتیجه این نبرد، سرنوشت این عشق (و البته سرنوشت دختر) و گویی سرنوشت بشریت را هم تعیین می‌کند.

هسته‌ی اصلی این رمان، درباره‌ی درگیری بین فرمانده‌ی مسلمانان، یعنی صلاح‌الدین ایوبی، با ریچارد شیردل فرمانده صلیبیون (یا آنگونه که ذکر شده «شیر کودن» که برادر صلاح‌الدین به وی نسبت داده) است، که در قرن دوازدهم میلادی بوده و ماجرای رویارویی و مبارزه‌طلبی این دو قهرمان را به تصویر کشیده است. سایه‌ی سنگین شخصیت صلاح‌الدین بر تمام شخصیت‌های این رمان (حتی ریچارد) به خوبی احساس می‌شود.

خود را مشهور کند. شاید دلیل آن، جذابیت رمان‌های تاریخ جنگ‌های صلیبی برای اروپاییان باشد.

وی که از عدم حضور شخصیت‌های مسلمان و عرب در فیلم‌های هالیوودی رنج می‌برد، تلاش دارد از این طریق نقش مسلمانان را در صنعت هالیوود افزایش دهد. کتاب «سایه‌ی شمشیرها» در ۴۱۶ صفحه، به زبان انگلیسی و توسط انتشارات Washington Square در آمریکا در سال ۲۰۱۰ منتشر شده است.

مؤلف با ترسیم قدرت کاریزماتیک صلاح‌الدین ایوبی توانسته است، نظر خوانندگان خود را در صلابت جنگجویان اسلامی، در قرون میانی اسلامی، جلب کند.

در سال ۱۰۹۵ میلادی جنگ‌های صلیبی میان مسلمانان و مسیحیان آغاز شد. غیر از جنگ اول، در بقیه جنگ‌ها، مسیحیان از مسلمانان شکست خوردند. پس از آنکه صلاح‌الدین توانست در ۱۱۸۷ میلادی، نیروهای

صلاح‌الدین ایوبی

همیشه هم بی‌عاطفه نیست.

مثلاً عشق ساختگی در این رمان، وسیله و ابزاری است که کامران پاشا از آن برای ترسیم نکته‌ای استفاده می‌کند که ممکن است حقیقتاً هر دو شخصیت دوست داشته باشند. بدین ترتیب، مؤلف قصد دارد پیام رمان خود را این‌گونه اعلام کند که حتی دو دشمن (علی‌رغم همه‌ی دشمنی‌ها و اختلافات) نیز در موضوع عشق، به یک‌گونه می‌اندیشند. صد صفحه‌ی اول این رمان ۴۰۰ صفحه‌ای، به جریان کشکمش و نزاع‌ها می‌پردازد.

با توجه به نگرانی‌هایی که کامران پاشا در زندگی سیاسی و اجتماعی خود داشته، و همچنین محیط کاری خویش، بنظر می‌رسد که وی به دنبال تقریب بین مذاهب سه‌گانه (البته به شیوه و ابزار مخصوص خود یعنی رمان نویسی) است. البته اینکه وی تا چه حد توانسته در این عرصه موفق شود، مطلب دیگری است. با مطالعه‌ی این اثر، معلوم می‌شود که نویسنده تنها به دنبال استفاده از یک ابزار سنتی و قدیمی (عاطفی) یعنی عشق زمینی برای تقریب اندیشه‌های آسمانی است. انتخاب سه شخصیت محوری (صلاح‌الدین، ریچارد و میریام) در این رمان هم بی‌هدف نیست. اما این که دختری یهودی را عامل اتصال یا تقابل دو فرد مسیحی و مسلمان کرده، نشان می‌دهد که وی نیز همانند بسیاری از فیلمنامه‌نویسان هالیوودی (که وی نیز به همان جرگه متعلق است) به دنبال کمرنگ کردن چهره‌ی کریه صهیونیسم در اذهان جامعه مسیحی و البته بیشتر مسلمانان است. استقبال گسترده در آمریکا از این رمان (به‌ویژه در هالیوود که تماماً در چنبره نئومسیحیان گرفتار است) خود مهم‌ترین دلیل این امر می‌باشد. لازم به ذکر است که بازی رایانه‌ای Assassin's Creed نیز با همین انگیزه و براساس داستان جنگ صلیبی سوم تهیه شده و در اختیار جوانان قرار گرفته است.

مادر مؤمنان

رمانی تاریخی از کامران پاشا

عنوان این رمان برگرفته از لقب عایشه با نام «ام‌المؤمنین» است که در آن داستان تولد اسلام را از منظر و نگاه همسر جوان پیامبر اسلام (ص)، یعنی عایشه بیان می‌کند. این رمان اسلامی در ۵۶۰ صفحه و توسط انتشارات Washington Square در سال ۲۰۰۹ در آمریکا منتشر شد. فهرست مطالب این کتاب بدین شرح است:

پیش درآمد (prologue): آغاز یک فرجام؛ بخش اول: تولد یک آیین؛ بخش دوم: تولد یک شهر؛ بخش سوم: تولد یک امت؛ بخش چهارم: تولد یک امپراتوری؛ سخن آخر (epilogue): فرجام یک آغاز

عایشه در ترسیم کامران پاشا شخصیتی نه ساده و نه آرام است. نویسنده، عایشه را فردی پیچیده می‌داند که علی‌رغم جوانی، در بسیاری از حوادث (به‌ویژه در ناآرامی‌های بعد از وفات پیامبر) فعال است. مقایسه این رمان با رمان‌های دیگر در این خصوص، می‌تواند خواننده را به ارزش‌ها و کاستی‌های این رمان واقف کند. از جمله:

– رمان «جواهر مدینه» (The Jewel of Medina)، تألیف شری جونز (Sherry Jones)

– خلیفه: رمانی از فتح و غلبه شخصی، تألیف جان ارلی (John Elray) که به حوادث و نزاع‌های مسلمانان طی نخستین دهه پس از وفات پیامبر (ص)، بر سر جانشینی ایشان می‌پردازد.

ذکر تصورات حقیقی و ترسیم استادانه و عالی از وقایع، در جای جای کتاب، موجب شده که خواننده پس از رسیدن به انتهای کتاب، مشتاق بازخوانی آن باشد. در یک طرف میدان، قهرمانی بنام ریچارد شیردل قرار دارد که با بی‌رحمی و سفاکی، ۲۷۰۰ نفر از اسرای غیرنظامی را گردن می‌زند، حال آن‌که در طرف دیگر صلاح‌الدین ایوبی قرار دارد که در نبرد اکراه پس از پیروزی موقتی ریچارد، فدیه و بهای آزادی اسرا را می‌پردازد. حتی صلاح‌الدین چون در حین یک جنگ، ریچارد را پیاده می‌بیند، مرکب تیزرویی برای وی می‌فرستد و پیغام می‌دهد که دریغ باشد سلحشوری این سان دلیر، پیاده به جنگ دشمن خویش رود. بعدها ریچارد در حالی که در آتش تب می‌سوخت، به صدای بلند آب یخ و میوه خواست. صلاح‌الدین به اجابت خواسته‌ی وی مقداری گلابی و هلو و برف، و همچنین طبیب شخصی خویش را، به بالین وی فرستاد. در این رمان، خواننده به این نتیجه می‌رسد که سرانجام عدالت، شکیبایی و میانه‌روی صلاح‌الدین، کاردانی، شجاعت، و تدبیر جنگی ریچارد را شکست داده و وی را از پای درمی‌آورد. بنابراین حتی خواننده‌ی مسیحی نیز بر پیروزی صلاح‌الدین رشک و حسادت نمی‌ورزد و او را مستحق پیروزی می‌داند.

تلاش‌های چشمگیر و خستگی‌ناپذیر ریچارد در اخراج مسلمانان و یهودیان (و به‌زعم آنان کفار) از سرزمین مقدس و مبارزه صلاح‌الدین با رفتارهای تروریستی ریچارد، در این رمان ترسیم شده است.

در این رمان، هر دو جنگاور، زیرک و بی‌باک نشان داده شده‌اند. در عین حال هر دو، قربانی نقشه‌های شیفتگی یک دختر زیبای یهودی هستند. یکی (صلاح‌الدین) عاشق و شیدای آن دختر، و دیگری به عنوان دشمن وی.

هنگامی که ریچارد از شدت تب می‌سوخت، صلاح‌الدین پزشک مخصوص خود را به همراه میریام (یکی از بستگان آن پزشک) به بالین ریچارد فرستاد و بدین گونه بود که ریچارد هم شیفته‌ی آن دختر می‌شود و وی را به بند می‌کشد.

در این رمان، میریام زنی خودسرها و لجوج است که به‌واسطه‌ی مذهبش (یهودی) از هر دو طرف رقبا مورد تحقیر قرار گرفته است.

متن رمان از صلابت ادبی بالایی برخوردار نیست. این نکته از دید تیز بین منتقدین ادبی به دور نمانده و مارگارت دونس‌باخ (Margaret Donsbach) بدان پرداخته است. برای مطالعه نقد وی به منبع زیر مراجعه کنید:

<http://www.historicalnovels.info/Shadow-of-the-Swords.html>

در عین حال، رمان متنی روان دارد و بعضاً در ذکر حوادث، از بیان برخی کلمات غیراخلاقی نیز ابا نمی‌کند. همچنین در برخی مواقع، جنبه‌های رمانتیک شخصیت‌ها بیش از اندازه غلیظ شده‌اند. این کتاب، حد فاصل بین یک «داستان تاریخی» و یک «کتاب تاریخ» است. وی کتابش را با تلفیقی از تاریخ و افسانه بهم آمیخته و با بهره‌گیری از احساسات دینی، رمانی جدی و ارزشمند خلق کرده که اگرچه آغازش خشک و بی‌روح، ولی پایان و انجامش گرم و شورانگیز بوده و با داستان حقیقی جنگ‌های صلیبی در قرن ۱۲ به انتها می‌رسد.

کامران پاشا در این رمان صلاح‌الدین را فردی جنگاور، متهور و پیروز و در عین حال فردی بخشنده، سخی، مهربان و آرام معرفی می‌کند. در طرف دیگر، ریچارد شیردل را فردی خودسرها و ظالمی مستبد می‌داند که البته